

ภาพต้นแบบศิลปินล้านนาที่ประทับใจสู่การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย

เชิดฉาน สาธุวงศ์^{1*} และ ทิพวรรณ ทั้งมั่งมี²

Impressive Lanna artists as role models for the creation of contemporary art

Chedchan Sathuwong ^{1*} and Tipawan Thungmhungmee ²

¹⁻² คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹⁻² Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University

*Corresponding author. E-mail address: chedchan_sat@cmu.ac.th

Received: September 9,2021; revised: May 16,2023; accepted: May 18,2023

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพต้นแบบศิลปินล้านนาที่ประทับใจสู่การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย” เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะโดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาและเสนอผลงานสร้างสรรค์ศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคคลต้นแบบ จากสื่อสารมวลชนผู้เป็นศิลปินในภาคเหนือ ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แสดงออกทางผลงาน แนวคิดและการดำรงชีวิต สู่การสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัย นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยเพื่อการเผยแพร่และยกย่องเป็นต้นแบบสู่สาธารณชน จากการศึกษาวิจัยพบว่าบุคคลผู้เป็นภาพต้นแบบศิลปินล้านนาเป็นผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ได้แก่คุณชรินทร์ นันทนาคร ศิลปินแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2541 เป็นแรงบันดาลใจสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยผ่านสื่อศิลปะในรูปแบบของวิดีโอจัดวาง (Video installation) บอกเล่าเรื่องราวอิงชีวประวัติ ช่วงชีวิต ผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ จัดแสดงเป็นนิทรรศการสื่อศิลปะ "ดวงใจในฝัน" เพื่อยกย่องและเผยแพร่ให้เล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปินต้นแบบสู่สาธารณชน ผลจากการแสดงนิทรรศการในครั้งนี้ มีผู้เข้าชมนิทรรศการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการเผยแพร่เรื่องราวชีวิต และผลงานของบุคคลต้นแบบจากนิทรรศการและจากสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: ภาพยนตร์ บุคคลต้นแบบ ศิลปะร่วมสมัย ล้านนาสร้างสรรค์

ABSTRACT

This study, Impressive Lanna Artists as Role Models for the Creation of Contemporary Art, is an art creative research by presenting research findings in a descriptive form and creative works of art. The purpose of this study was to study the role models from mass media who are artists in the North under the cultural context that expresses the work, concept, and way of life to the creation of contemporary art. The knowledge gained from the study as an inspiration in creating contemporary art and to be praised as a model in public places. From the study, it was found that person who were model images of Lanna artists were honored as national artists, namely: Charin Nantanakorn, National Artist of the Year 1998 in Performing Arts. This is an inspiration for the creation of contemporary art through media art in the form of a video installation, telling a biography based on life, a work that is the identity of a role model, displayed as a media art exhibition, Beloved one in a dream, to praise and disseminate the value of the role model artist to the public. The results of this art exhibition showed that there are constant visitors to the exhibition, including publicizing stories about the lives and works of the role models from the exhibition and social media.

Keywords: Film, Role Model, Contemporary Art, Creative Lanna

บทนำ

มนุษย์ทุกคนมีประสบการณ์ชีวิตซึ่งแตกต่างกันไป นับตั้งแต่เกิดจนเข้าสู่วัยต่าง ๆ ต้องพบกับประสบการณ์ความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต การศึกษาชีวประวัติของบุคคลจึงเป็นการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษา ซึ่งนอกจากผู้สนใจศึกษาได้ทราบถึงประวัติของบุคคลอื่นแล้ว ยังได้แนวทางในการดำเนินชีวิตจากเจ้าของชีวประวัติด้วยว่าได้ประสบเหตุอย่างไร จึงประสบความสำเร็จในชีวิต การเผชิญปัญหาและอุปสรรคมีวิธีแก้ไขอย่างไร เพื่อให้ผู้สนใจศึกษาได้ยึดถือเป็นต้นแบบเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ จากการศึกษาชีวประวัติของบุคคลโดยเฉพาะบุคคลต้นแบบทำให้เข้าใจถึงผลงาน แนวความคิด ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมในช่วงชีวิตของบุคคลต้นแบบนั้นได้ดีขึ้น เช่น การศึกษาชีวประวัติของบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองก็จะช่วยให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองในสมัยนั้นหรือประเทศนั้นได้ดีขึ้น หรือ การศึกษาชีวประวัติของศิลปินก็จะทำให้เราเข้าใจถึงความหมายของผลงานศิลปะที่ศิลปินผู้นั้นได้สร้างสรรค์ขึ้นมา เป็นต้น นอกจากนี้การบันทึกชีวประวัติที่ดีควรมีเนื้อหาตามแบบที่ Sir Sidney Lee บรรณาธิการหนังสือ Dictionary of national biography ได้กล่าวไว้ว่า "ไม่ควรมีเพียงการเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและความสำเร็จในชีวิตบุคคลเท่านั้น แต่ควรมีเกร็ดประวัติของบุคคล คือเล่าถึงสภาพต่าง ๆ ในสมัยที่เจ้าของชีวประวัติดำรงชีวิตอยู่ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เจ้าของชีวประวัติเข้าไปเกี่ยวข้องแทรกอยู่ในเนื้อหาด้วย" (อ้างในรัชนิกร อินเล็ก, 2526) ดังนั้น เกร็ดประวัติของบุคคลดังกล่าวจึงเป็นแหล่งค้นคว้าถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพต่าง ๆ ในสมัยนั้นและเหตุการณ์ในอดีตได้อีกทางหนึ่ง

ในประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญของชีวประวัติ บุคคลทั้งที่มีชื่อเสียงและไม่มีชื่อเสียงนิยมจัดทำหนังสือชีวประวัติเพื่อแจกหรือเป็นที่ระลึกในงานต่าง ๆ เช่นงานเกษียณอายุ งานครบรอบวันเกิด วันแต่งงาน หรือหรือแม้แต่เพื่อต้องการบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของบุคคลที่น่าสนใจในวงการต่าง ๆ ในแวดวงศิลปวัฒนธรรมนั้น คุณชรินทร์ นันทนาคร ผู้เป็นนักร้อง นักแสดง และผู้สร้างภาพยนตร์ ได้สร้างผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมมาอย่างมากมาย มีเรื่องราวชีวิตที่น่าสนใจที่ควรศึกษายกย่อง โดยนำเสนอเรื่องราวชีวิตและผลงานสื่อศิลปะในรูปแบบ Video installation

บุคคลต้นแบบ หรือ Role model

บุคคลต้นแบบ หรือ Role model เป็นภาพที่ปรากฏในใจของผู้คน บุคคลต้นแบบที่ปรากฏนั้นมักจะเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย เช่น ช่วงชีวิตวันเด็ก วัยรุ่น หรือวัยผู้ใหญ่ ครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับ สภาพสังคม สภาพภูมิศาสตร์ เป็นต้น เป็นเรื่องราวที่มนุษย์ทุกคนจะมีบุคคลที่ตนชื่นชอบ ต้องการต้นแบบในการยึดถือปฏิบัติตนตามและเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ในวัยเด็กภาพต้นแบบคนแรก ๆ ของเด็ก ๆ มักจะเป็นพ่อแม่ของเด็ก ๆ เอง เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นภาพต้นแบบก็จะเปลี่ยนไปสู่บุคคลอื่น ๆ ซึ่งบุคคลที่รู้จักในชีวิตจริงมักมีข้อดีข้อเสียจนยากที่จะยึดเป็นต้นแบบในอุดมคติอยู่ตลอดเวลาได้ จึงต้องมองหาบุคคลต้นแบบที่เป็นผู้มีชื่อเสียงที่ผ่านจากสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เข้ามาแทนที่ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นภาพต้นแบบที่เกิดจากการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะเป็นนักร้อง วงดนตรี นักกีฬา ดารานักแสดง หรือแม้แต่ผู้นำการเมืองอาจจะรวมถึงบุคคลที่อยู่ในวงการที่ตนเองรักและสนใจ เช่น ผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการแขนงต่าง ๆ อาจารย์ นักวิชาการ นักวิทยาศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ นักคิด นักเขียน ศิลปิน จิตรกร เกจิอาจารย์ นักบวช เป็นต้น ภาพลักษณ์ของบุคคลต้นแบบเหล่านี้ทำให้ผู้กำลังแสวงหาต้นแบบ ในการดำเนินชีวิต ยึดตามภาพลักษณ์ที่ออกมาจากบุคคลต้นแบบผสานกับภาพมายาคติที่สื่อสร้างให้เป็นภาพตัวแทนสู่สังคม

บุคคลต้นแบบกับแนวความคิดเรื่องมายาคติ (Mythologies) สัญญะวิทยา (Semiology) และภาพตัวแทน (Representation)

ภาพมายาคติ (Mythologies) นี้ Roland Barthes ได้กล่าวไว้ว่าหมายถึงการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการลงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามายาคติเป็นเรื่องโกหกหลอกลวงแบบนั้นนำเป็นตัวอย่างหรือการโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย เป็นธรรมชาติเสียจนเราไม่รู้สึกรู้ส Barthes มองมายาคติในสังคมปัจจุบันว่าเป็นการพูดหรือการใช้ภาษาชนิดหนึ่งที่กระทำผ่านวาทกรรม มายาคติมิได้ถูกนิยามด้วยสิ่งที่พูดถึงแต่ นิยามด้วยวิธีการที่พูดถึงสิ่งนั้นมากกว่า เราใช้ภาษาพูดถึงวัตถุสิ่งของแต่วิธีการที่พูดถึงสิ่งนั้น ๆ ของแต่ละคนแตกต่างกันไปเป็นการสอดใส่ค่านิยมของคนพูดลงไปด้วยเสมอ ฉะนั้นจึงเป็นการพูดหรือการใช้ภาษาที่ได้รับคัดสรรจากประวัติศาสตร์จนเป็นที่ยอมรับกันในสังคมแล้วนั่นเอง เพียงแต่มายาคติเป็นอะไรก็ได้ที่สามารถสื่อความหมาย ไม่จำเป็นต้องภาษาพูดอย่างเดียว เช่น

ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพยนตร์ กีฬา การแสดง เหล่านี้ต่างเป็นมายาคติด้วยกันทั้งสิ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545) ซึ่งขยายกว้างออกมาจากภาษาศาสตร์ นั่นคือสัญวิทยา (Semiology) นั่นเอง

Ferdinand de Saussure (กาญจนนา แก้วเทพ และคณะ, 2543) ผู้ที่วางรากฐานวิชาสัญวิทยาให้คำนิยามของสัญวิทยาว่า สัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิถีชีวิตของสัญญาณในสังคมนั้นถือกำเนิดขึ้นมา รวมทั้งแสวงหากฎที่ควบคุมอยู่เบื้องหลัง และสามารถสรุปได้ว่าสัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ค้นคว้าศึกษาเกี่ยวกับ 3 สิ่งต่อไปนี้ คือ 1.ตัวสัญญาณ (Sign) สืบทอดความหมาย (Meaning) ของสัญญาณ 2.รหัส/ระบบ (Code/System) ระบบที่นำสัญญาณมาประกอบเข้าด้วยกันเราเรียกว่ารหัส (Code) และ 3.วัฒนธรรม (Culture) ทั้งตัวสัญญาณและรหัสนั้นถูกสร้างได้ถูกใช้และทำงานภายใต้บริบททางวัฒนธรรมแบบหนึ่ง ๆ เท่านั้น หากเปลี่ยนบริบทไปความหมายของสัญญาณและรหัสก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ภาษามายาคติที่ใช้สัญวิทยาจากสื่อสารมวลชนจึงมีกลไกที่คล้ายคลึงกับการสร้างภาพตัวแทน ตามที่สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall; 1977) ได้อธิบายความหมายของแนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) ไว้ว่าเป็นผลผลิตแห่งความหมายของภาพในใจเราโดยผ่านภาษา และอาศัยตัวเชื่อมระหว่างแนวคิด สัญลักษณ์ ที่ทำให้เราให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ ทั้งสิ่งของ ผู้คน เหตุการณ์ความคิดที่เป็นนามธรรมดังที่เราเห็นจากภาพบุคคลต้นแบบที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน เป็นเพียงภาพตัวแทนในการเลือกนำเสนอบางอย่างจากสื่อมวลชนเพื่อให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและคุณค่าที่มีอยู่แล้วในวัฒนธรรมของสังคม โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ สามารถส่งผ่านถึงกันได้ทั่วโลกโดยอาศัยช่องทางที่มีอยู่มากมาย ช่องทางสำคัญที่ช่วยให้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นสามารถส่งต่อถึงกันได้ภายในระยะเวลาอันสั้นและส่งผลกระทบในวงกว้างคือ "สื่อสารมวลชน" นั่นเอง ดังนั้น เรื่องของสื่อสารมวลชนจึงมิใช่แค่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพียงเท่านั้น แต่เป็นสื่อสารภาษามายาคติที่ผ่านสัญญาณโดยอาศัยภาพตัวแทนที่นำเสนอมาอีกด้วย

บุคคลต้นแบบกับสื่อสารมวลชน

แอนดริว โทลสัน (Tolson; 1996) กล่าวว่า คงต้องยอมรับกันแล้วว่าสื่อนั้นมีอิทธิพลและมีบทบาทอย่างมากในด้านวัฒนธรรมของโลกปัจจุบัน เพราะทุก ๆ วันเราต้องบริโภคสื่อหลากหลายชนิด ทั้งโดยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์การรับรู้ในด้านสังคมและวัฒนธรรมของเราส่วนหนึ่งเกิดจากการถ่ายทอดผ่านสื่อ เพราะสื่อได้สร้างความหมายใหม่ที่เหมาะสมกับตัวสื่อแล้วนำเสนอเป็นตัวบท (Text) แก่ผู้ชม จอห์น ฟิสก์ (John Fiske, 1987) กล่าวว่าคำว่า "ตัวบท" หรือ "Text" มีความหมายในสองระดับ ในแง่หนึ่งหมายถึงตัวเนื้อหาข้อความในสื่อตนเอง แต่ในอีกระดับได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นผลสรุปอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวสารและผู้รับสาร กล่าวคือตัวสารจะไม่มี ความหมายจนกว่าจะมีผู้มาอ่าน ตัวบทอันเกิดขึ้นจากเนื้อหาสื่อหนึ่ง ๆ อาจมีความหมายที่ตามแต่ผู้รับสารจะอ่านความหมายนั้นได้ ทั้งนี้ เพราะยังมีความหมายที่หลากหลายมากเท่าใด ก็จะยิ่งเข้าถึงคนดูในกลุ่มสังคมที่หลากหลายตามไปด้วย โดยโจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Josept T. Clapper อ้างในประม ๒๕๔๐:142) ได้กล่าวถึงผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมว่า เป็นผลกระทบที่มีเงื่อนไขและอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ของประชาชน นับตั้งแต่การซื้อ รสนิยมด้านศิลปะ ความรู้ แฟชั่น การเลียนแบบ ภาพตัวแทนของบุคคลต้นแบบ (Role model) ได้ก้าวมาอยู่ในส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้ชม ตัวอย่างเช่นในอดีตความสามารถหรือการกระทำของบุคคลต้นแบบในสาขาใดสาขาหนึ่งนั้นอาจยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่เมื่อมีสื่อมวลชนเป็นผู้นำที่เรื่องราวและถ่ายทอดข่าวสารต้องอาศัยการสื่อสารและสื่อเป็นตัวสร้างเพื่อให้กลายมาเป็นบุคคลต้นแบบนั้นด้วย (ณัฐกานต์ คุสมิทธิ, 2546) บุคคลต้นแบบ (Role model) จึงเป็นเสมือนตัวกลางที่มีบทบาทและต่อรูปแบบพฤติกรรม การปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ แก่ผู้รับสารสืบต่อไป

ชีวประวัติของบุคคลต้นแบบ

การศึกษาประวัติชีวิตบุคคลทำให้มองเห็นถึงพัฒนาการของบุคคลนั้น ๆ จากอดีตเป็นอย่างไรและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การศึกษาบันทึกประวัติชีวิตบุคคลใช้กันมากในการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาหรือชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสังคมหรือศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ ที่น่าสนใจในสังคมนั้น การศึกษาระดับเชิงลึกในเชิงอรรถชีวประวัติของบุคคลจึงเป็นการศึกษาภูมิหลังของแต่ละคน รวมไปถึงความคาดหวังและปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลมีต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเอง ในขณะที่เติบโตและได้รับการพัฒนาขึ้นมาในสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (กุลเชษฐ เล็กประยูร, 2540) เป็นการศึกษาบุคคลในบริบททางวัฒนธรรมของคตินั้น ๆ เพื่อหาคำอธิบายว่าทำไมเขาจึงคิดเช่นนั้น เขาได้รับแรงจูงใจจากสิ่งใดทำให้ประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น ทำให้เห็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลกับวัฒนธรรมที่หล่อหลอมเขาอยู่

จากที่กล่าวมานั้น ทำให้ผู้เขียนเกิดสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวและเนื้อหาของบุคคลต้นแบบจากสื่อสารมวลชน นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ทั้งนี้ มีตัวอย่างผลงานศิลปะที่ใกล้เคียงในแนวทางนี้ที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ไว้ดังตัวอย่างผลงานดังนี้

1. Madame Tussauds ผลงานหุ่นขี้ผึ้งในพิพิธภัณฑ์มาตามทุสโซ

มาตาม ทุสโซ (Madame Tussauds) เรียนรู้วิธีการปั้นหุ่นด้วยขี้ผึ้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1770 กับนายแพทย์ฟิลลิป เคอร์เทียส ผู้เป็นอาจารย์ในช่วงที่มีการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส มาตาม ทุสโซ ได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติให้ปั้นหน้ากากของบรรดาขุนนางที่ถูกประหารชีวิตในครั้งนั้น จนกระทั่งช่วงต้นศตวรรษที่ 19 มาตาม ทุสโซ ได้เดินทางมาประเทศอังกฤษพร้อมด้วยนิทรรศการเคลื่อนที่ของเธอ ประกอบด้วยหุ่นเหมือนของเหล่าวีรชน ขุนนาง นำเสนอเรื่องราวจากช่วงเวลาของการปฏิวัติ หลังจากนั้น เธอได้จัดนิทรรศการหุ่นขี้ผึ้งต่อเนื่องเรื่อยมา โดยนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านหุ่นขี้ผึ้งที่เป็นภาพตัวแทนบุคคลในเรื่องราวเหล่านั้น เช่น เรื่องราวจากการปฏิวัติฝรั่งเศส สงครามนโปเลียน นักการเมือง รัฐบุรุษ ในเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ในทวีปยุโรป อันส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนในขณะนั้น นิทรรศการของมาตาม ทุสโซจึงเป็นหนังสือพิมพ์กลาย ๆ ที่ช่วยนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามเวลาที่ต่าง ๆ ของโลก และทำให้สามัญชนธรรมดาได้พบกับบุคคลในข่าวได้อย่างใกล้ชิด (ณัฐชนน พงศ์เรืองสิน, 2553) บทบาทการนำเสนอนิทรรศการของมาตาม ทุสโซได้เปลี่ยนไปเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 ซึ่งสื่อต่าง ๆ ที่แพร่หลายมากขึ้น รูปแบบของนิทรรศการได้เปลี่ยนไป จากเดิมที่นำเสนอหุ่นขี้ผึ้งเพื่อเล่าเรื่องราวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นการนำเสนอบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผู้คนชื่นชอบในอิริยาบถต่าง ๆ ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ซึ่งมีความน่าสนใจมากกว่าในสมัยก่อน หุ่นดาราคันดังร่วมสมัย อาทิ แบรด พิตต์, นาโอมิ แคมป์เบล, เดวิด เบ็คแฮม, เจ้าชายวิลเลียม ฯลฯ เป็นต้น ปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งมาตามทุสโซ ได้ตั้งขึ้นในเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก โดยแต่ละแห่งมีการจัดหมวดหมู่แตกต่างกันไปตามเรื่องราว ประวัติศาสตร์ สาขาอาชีพ ความสามารถที่แตกต่างกันไป

ภาพ 1 Madame Tussauds Bangkok
(ที่มา PATHUMWAN PRINCESS, 2020: online)

2. Andy Warhol ผลงาน "The Jackie Series" (1964)

จากเหตุการณ์ลอบสังหารประธานาธิบดีแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา John F. Kennedy เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1963 แอนดี้ วอร์ฮอล (Andy Warhol) ศิลปินแนวประชานิยมรู้สึกตกใจและเสียใจกับเหตุการณ์นี้มาก วอร์ฮอลต้องการเก็บเรื่องราวเหตุการณ์นี้แสดงออกในรูปแบบสื่อศิลปะ โดยวอร์ฮอลได้ค้นหาคัดสรรและรวบรวมภาพเหตุการณ์ลอบสังหารนี้จากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร โดยมุ่งไปที่ Jackie Kennedy สุภาพสตรีหมายเลข 1 ผู้ทรงเสน่ห์และสง่างาม ในที่สุดวอร์ฮอลได้คัดเลือกภาพของ Jackie จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารไลฟ์ เป็นการขยายความของเหตุการณ์ลอบสังหารในอีกมุมมองหนึ่งที่มุ่งไปยังตัวของ Jackie ภาพก่อนเกิดเหตุเธอยิ้มเคียงข้างสามีขณะที่รถแล่นมาถึงดัลลัสใกล้ที่เกิดเหตุ ภาพของ Jackie ในสองวันถัดมาหลังจากสามีเสียชีวิต ภาพที่แสดงถึงความเสียใจแต่ระงับอารมณ์โศกเศร้าไว้อย่างสงบในขณะที่เคลื่อนย้ายศพของสามี ส่วนภาพที่เหลือเป็นแสดงออกถึงการแปรสภาพภาพเป็นหญิงหมายเลขห้าพิธีศพสามีของเธอ ณ กรุงวอชิงตัน 3 วันหลังถูกลอบสังหาร (Alastair Sooke, 2014) ผลงาน The Jackie Series ของวอร์ฮอล เป็นผลงานที่แสดงออกถึงการมอง Jackie ราวกับเป็นดาราภาพยนตร์ เป็นผู้หญิงสวยเลอค่าสง่างามผู้มีความรักดี เป็นภาพที่ผู้หญิงอเมริกันรุ่นใหม่ที่วางตัวและคุมอารมณ์และ

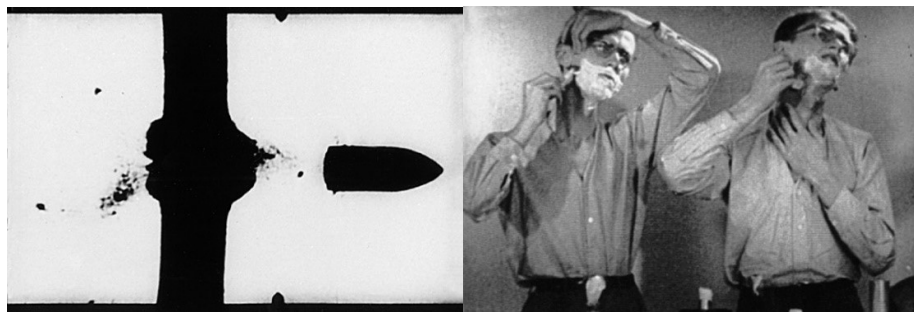
สถานการณ์ได้เหมาะสมที่เปรียบได้ดังตัวแทนของหญิงสาวรุ่นใหม่ โดยคัดสรรภาพเหตุการณ์จากสื่อสารมวลชนคือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร มาสร้างเป็นเรื่องราวในมุมมองใหม่ สร้างเป็นผลงานศิลปะ The jackie series

ภาพ 2 Andy Warhol, "The Jackie Series" (1964)
(ที่มา Vogel, 2011: online)

3. Gustav Deutsch ผลงาน "Film ist" (1996, 2002 และ 2009)

กุสตาฟ ดอยช์ (Gustav Deutsch) เป็นผู้สร้างผลงานจากการรื้อค้นภาพเก่าเก็บจากหอภาพยนตร์ และนำสมบัติภาพเคลื่อนไหวที่ได้มาเรียงร้อยต่อกันเพื่อสร้างงานใหม่ สร้างความหมายใหม่ให้กับภาพ และในระหว่างทางร่วมแสวงหาขอบเขตของนิยามคำว่าภาพยนตร์ กุสตาฟ ดอยช์ เป็น ช่างภาพ สถาปนิก ศิลปินและผู้สร้างภาพยนตร์ชาวออสเตรีย งานของดอยช์เป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นถึงสำคัญของการเก็บรักษาและอนุรักษ์ภาพยนตร์เก่าเพราะในแต่ละตอนของ Film ist. ดอยช์ใช้ฟิล์มเก่าทั้งแนววิทยาศาสตร์ เพื่อการศึกษา รวมทั้งสารคดีธรรมชาติ นำมาดัดต่อใหม่และเล่นกับเทคนิคทางภาพ (เช่น สปีด หรือการหยุดภาพ) และสร้างงานที่น่าฉงน น่าตื่นเต้น น่าตกใจ เป็นทั้ง film essay และหนังทดลอง นำเสนอในฐานะภาพแบบไม่มีบริบททั้งภาพการเคลื่อนไหวร่างกาย แก้วตกแตก นกกำลังออกบิน โรงงานอุตสาหกรรม การทดลองรถยนต์ และอื่น ๆ ผลลัพธ์คือภาพที่หลังไหลเป็นกระแสที่ทั้งน่าตก น่ากลัว เหมือนความฝัน และเหมือนภาพจากโลกที่เราไม่รู้จัก เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมในตัวเอง เป็นทั้งการเฉลิมฉลองกุศมมัตติที่ถูกลืมเลือนและเป็นการปัดฝุ่นประวัติศาสตร์ภาพยนตร์เพื่อแสวงหาความหมายและความเป็นไปได้ของสื่อภาพเคลื่อนไหว ภาพส่วนใหญ่ในหนังของดอยช์มาจาก Netherlands Film museum และจากหนังสือโบราณที่แม้แต่นักประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ก็ไม่ได้สนใจหรือลืมไปแล้วว่ามีอยู่

ภาพ 3 Gustav Deutsch, "Film ist" (1996, 2002 และ 2009)
(ที่มา Fapot, 2019: online)

การศึกษารุ่นนี้ เป็นการศึกษาในส่วนของชีวิตและผลงานของบุคคลต้นแบบ (Role model) ที่ดำรงชีวิตหรือเคยมีชีวิตอยู่ในภาคเหนือ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือตอนบนอันเป็นศูนย์กลางขององค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ที่ได้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ผลงานจากความเชี่ยวชาญในสาขาทางศิลปวัฒนธรรม โดยศึกษาประวัติและผลงานเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิต อุดมคติ อัตลักษณ์บุคคล แนวความคิด กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน เส้นทางจากจุดเริ่มต้นจนถึงการประสบความสำเร็จ เป็นการบันทึกเรื่องราวการสร้างสรรค์ผลงาน สภาพสังคม ประวัติศาสตร์ ที่ประทับใจในช่วงชีวิตของบุคคลต้นแบบได้แก่ คุณชินทร์ นันทนาคร ศิลปินแห่งชาติประจำปี สาขาศิลปะการแสดง พ.ศ. 2541 แสดงออกผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่ในรูปแบบนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย เพื่อเป็นองค์ความรู้และการสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาชีวิตแก่คนรุ่นต่อไป

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

คุณชินทร์ นันทนาคร เกิดเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2476 ที่จังหวัดเชียงใหม่ ชรินทร์ นันทนาคร ศึกษาที่โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย เมื่อสำเร็จการศึกษาจากจังหวัดเชียงใหม่และเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเข้ามาศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพที่โรงเรียนอัสสัมชัญพานิชย์ โดยครูโส ไกรเลิศ ได้ชักชวนไปให้ร้องเพลงจนกระทั่งปี พ.ศ. 2494 ได้ร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงเพลงแรกของครูโส ไกรเลิศ คือเพลง “ดวงใจในฝัน” เริ่มมีชื่อเสียงและมีโอกาสร้องเพลงของนักแต่งเพลงคนอื่น ๆ อีกหลายท่านโดยเฉพาะเพลงแบบสังคีตในยุคสังคีตประยุกต์ที่ใช้นักร้องไทยเดิมบรรเลงร่วมกับดนตรีสากลเป็นครั้งแรก เช่น เพลงนกเขาคูรัก สัญญารัก จ้อรัก และเชือก เป็นต้น ต่อมาปี พ.ศ. 2500 ดาราไทยฟิล์มเลือกให้แสดงภาพยนตร์เป็นพระเอกคู่กับ ทรงศรี เทวคุปต์ ในภาพยนตร์เรื่องสาวน้อย และปี พ.ศ. 2500 ตลอดระยะเวลาที่ยังคงมีผลงานเพลงออกมาสม่ำเสมอ เช่น เรือนแพ, แสบแสบ, ท่าหลอม, หยาดเพชร, ผู้ชนะสิบทิศ, ข้าวประดับดิน และอาลัยรัก นอกจากความสามารถในการร้องเพลงและการแสดงแล้ว ชรินทร์ นันทนาครยังมีอีกบทบาทหนึ่งคือผู้สร้างภาพยนตร์อีกด้วย ภาพยนตร์ทุกเรื่องที่ ชรินทร์ นันทนาคร สร้างจะเน้นให้คนไทยรักชาติรักแผ่นดินและมีทิวทัศน์ที่สวยงามตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยเป็นฉากประกอบเพื่อเผยแพร่ให้คนได้รู้จัก รวมทั้งต้องมีเพลงประกอบทุกเรื่องที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีของคนไทยในชาติ เช่น เพลง “ป่าสน” จากภาพยนตร์เรื่องเทพบุตรนาค เพลง “มนต์รักดอกคำใต้” จากภาพยนตร์เรื่องแม่วไทย เพลง “ลูกเจ้าพระยา” จากภาพยนตร์เรื่องลูกเจ้าพระยา เป็นต้น ปี พ.ศ. 2509 ชรินทร์ นันทนาคร ได้รับพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์ “ลมหนาว” เป็นเพลงประกอบภาพยนตร์ และริเริ่มให้ประพันธ์เพลง “สดุดีมหาราชา” เป็นเพื่อใช้ประกอบตอนท้ายของภาพยนตร์เรื่องนี้ ซึ่งต่อมาเพลงนี้ได้เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการขับร้องเพื่อสดุดีพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 และใช้ร้องในงานพระราชพิธีสำคัญ ๆ มาจนปัจจุบันนี้

ผลงานของชินทร์ นันทนาคร เป็นผลงานที่มีแนวคิด เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งในแง่ความสุข ความเศร้า ความรัก ความผิดหวังที่สื่อเป็นบทเพลง ภาพยนตร์ และงานเขียน สื่อผ่านจินตนาการมาสู่ผู้รับสารได้อย่างอย่างไพเราะ ละเมียดละไม โดยเฉพาะอย่างยิ่งของการขับร้องที่ได้ขับขานเข้าถึงวิญญาณของบทเพลงอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้ถ่ายทอดแนวคิดของเพลงได้อย่างตื่นตาตื่นใจผู้ฟังทุกยุคทุกสมัยไม่เสื่อมคลาย จากผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ ชรินทร์ นันทนาคร ได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นักร้องเพลงไทยสากล) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2541

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้นเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพต้นแบบศิลปินล้านนาที่ประทับใจสู่การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอดีตชีวิตของบุคคลต้นแบบสาขาศิลปวัฒนธรรมในภาคเหนือ ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แสดงออกทางผลงาน แนวคิด และทัศนคติในการดำรงชีวิตของบุคคลต้นแบบ เป็นการสืบสานเรื่องราวจากประสบการณ์และผลงานของบุคคลต้นแบบที่ควรเป็นแบบอย่าง นำมาเป็นแรงบันดาลใจสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ เผยแพร่และยกย่องเป็นต้นแบบสู่สาธารณชน โดยคาดหวังว่าการศึกษารุ่นนี้จะมีประโยชน์แก่สาธารณชนได้ทราบถึงประวัติ เรื่องราว ทัศนคติการดำรงชีวิตและผลงานของบุคคลต้นแบบ มาปรับใช้เป็นแรงบันดาลใจในการดำรงชีวิตและเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้สำคัญทางชีวประวัติของบุคคลให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษาต่อยอดและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่บุคคลต้นแบบได้สร้างสรรค์ไว้ต่อไป

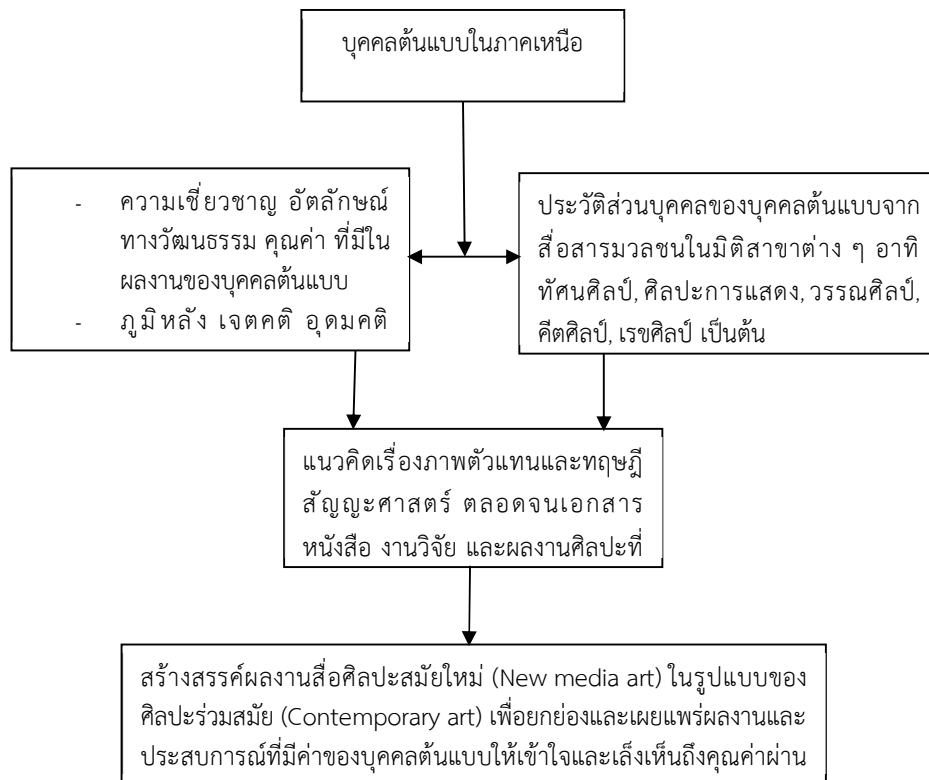
ภาพ 4 ชรินทร์ นันทนาคร
(ที่มา: Discogs, 2020: online)

วัตถุประสงค์

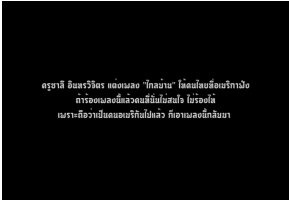
1. เพื่อศึกษาอัตชีวประวัติบุคคลต้นแบบผู้เป็นศิลปินในภาคเหนือที่ประทับใจภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แสดงออกทางผลงาน แนวคิดและทัศนคติในการดำรงชีวิต
2. เพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาบุคคลต้นแบบผู้เป็นศิลปินในภาคเหนือ นำมาเป็นแรงบันดาลใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยเพื่อการเผยแพร่และยกย่องเป็นต้นแบบสู่สาธารณชน

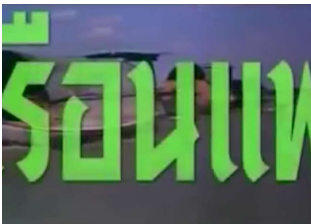
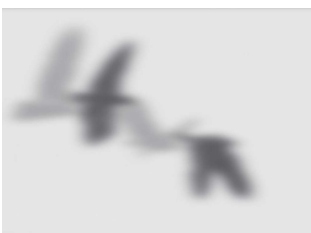
การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับผลงานและตัวตนของบุคคลต้นแบบซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในการศึกษามาทำการสังเคราะห์ โดยการเลือกสรรส่วนสำคัญและองค์ประกอบที่เป็นอัตลักษณ์จากผลงานและตัวตนของบุคคลต้นแบบ มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย (Contemporary art) นำสื่อภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สื่อเสียง สื่อดิจิทัล มาผสมผสานกับเทคนิควิธีการสร้างสรรค์สื่อศิลปะสมัยใหม่ (New media art) ในรูปแบบของภาพยนตร์ทดลอง (Experimental film) เป็นภาพยนตร์สั้นแนวชีวประวัติ (Biographical short film) โดยเสนอประวัติช่วงชีวิต อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีในรูปแบบผลงานของบุคคลต้นแบบมานำเสนอ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ดังนี้

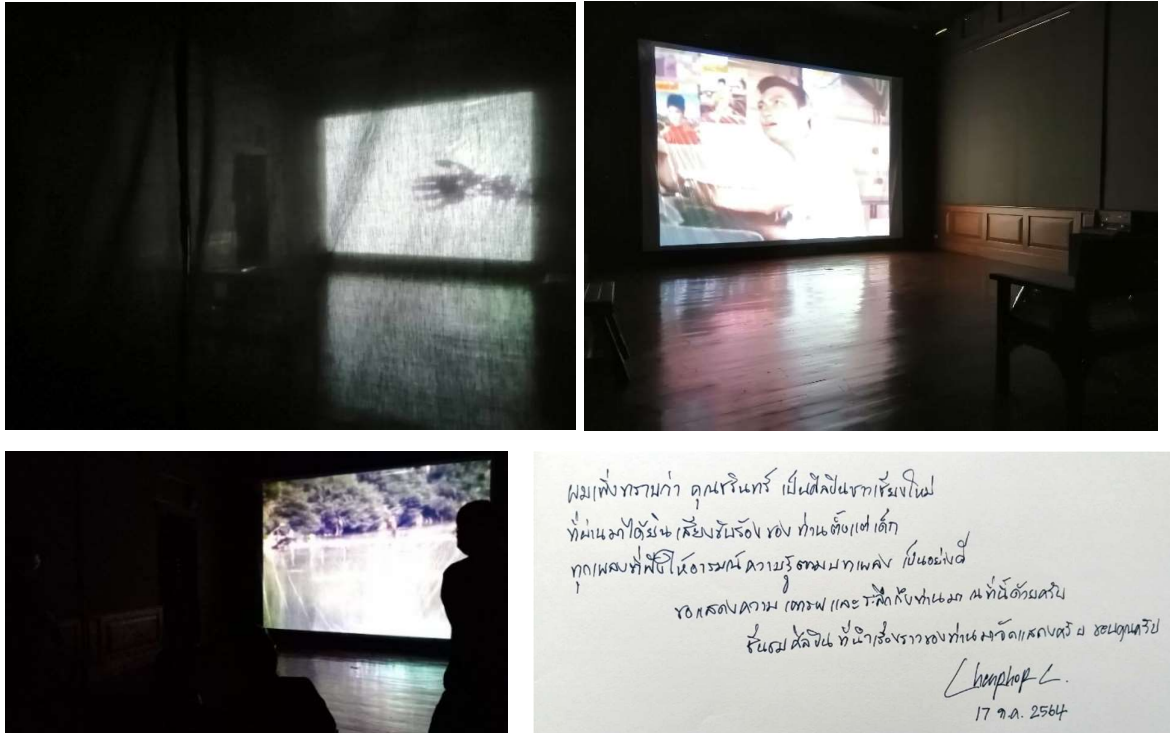
ผลงานสื่อศิลปะเพื่อนำเสนอชีวประวัติของคุณชินทร์ นันทนาคร เป็นการเล่าเรื่องเป็นลำดับตั้งแต่กำเนิดในจังหวัดเชียงใหม่ การเดินทางไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ เหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนได้เป็นศิลปินนักร้องที่มีชื่อ แทรกข้อมูลที่มาของบทเพลง บริบททางสังคมวัฒนธรรม เรื่องราวของบทเพลงที่มีที่มาจากความรักของคุณชินทร์ การเข้าสู่วงการภาพยนตร์ทั้งการแสดง การร้องเพลงประกอบภาพยนตร์และการเป็นผู้สร้างภาพยนตร์ จนปัจจุบันมีภาพตัวแทนของสุภาพบุรุษผู้มั่นคงในความรัก โดยเล่าเรื่องราวผ่านสื่อภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สื่อเสียง บทเพลง นำมาตัดต่อแบบ Soviet montage (การนำข้อต่อที่ไม่เกี่ยวข้องกันมาร้อยต่อกันแล้วเกิดเป็นความหมายใหม่ขึ้น เป็นการตัดต่อที่ถือว่าผู้ตัดต่อมีบทบาทในการสร้างความหมายแทนที่ผู้กำกับ) โดยใช้สัญลักษณ์ของภาพและเสียงบอกเล่าเรื่องราว ให้ข้อมูลเชิงบรรยาย (Expository intertitles) เลียนรูปแบบภาพยนตร์เงียบกึ่งสารคดี โดยนำผลงานการสร้างสรรคมาลำดับเป็นภาพตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจในผลงาน ดังนี้

ภาพที่	ภาพในผลงาน	แนวคิด	สื่อ
1		- ชีวิตในวัยเด็ก การเริ่มต้นในการร้องเพลงของคุณชินทร์	- ภาพวิถีชีวิตริมแม่น้ำปิง - เสียงคุณชินทร์เล่าเหตุการณ์ชีวิตในวัยเด็ก ความสนใจในการร้องเพลง จากรายการ suthichai live
2		- การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อศึกษาต่อ เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในชีวิต	- ภาพรถไฟวิ่งไปตามราง - เพลงไกลบ้าน (พ.ศ. 2501)
3		- สลับข้อมูลและเกร็ดความรู้ของบทเพลงและเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสะท้อนสภาพสังคมและบริบททางวัฒนธรรม	- ข้อมูลเชิงบรรยาย Expository Intertitles เลียนรูปแบบภาพยนตร์เงียบ ใช้แบบตัวหนังสือแบบย้อนยุค
4		- ความอ่อนหวานไพเราะของบทเพลงดวงใจในฝัน ทั้งเสียงร้องและเสียงดนตรี	- ภาพพระจันทร์กำลังเคลื่อนผ่านไธเมฆอย่างช้า ๆ เหมือนเหม่อมองดวงจันทร์ ล่องลอยเวลากลางคืน - เพลงดวงใจในฝัน (พ.ศ. 2498 เพลงแรกที่บันทึกเสียงของคุณชินทร์ นันทนาครในวัย 18 ปี)
5		- เรื่องราวของเพลงผู้ชนะสิบทิศ	- เสียงคุณชินทร์ เล่าเรื่องที่มาเพลงผู้ชนะสิบทิศจากรายการ suthichai live - เพลงผู้ชนะสิบทิศ (พ.ศ. 2497) - อนิเมชันประกอบเพลงผู้ชนะสิบทิศ

ภาพที่	ภาพในผลงาน	แนวคิด	สื่อ
6		- ภาพยนตร์เรื่องสาวน้อย (พ.ศ.2501) เป็นการแสดง ภาพยนตร์และร้องเพลงประกอบ ภาพยนตร์เรื่องแรก	- บางฉากจากภาพยนตร์เรื่องสาวน้อย (พ.ศ.2501) - เพลงประกอบภาพยนตร์เรื่องสาวน้อย
7		- ร้องเพลงประกอบภาพยนตร์ที่สร้างชื่อเสียงมาถึงทุกวันนี้	- บางฉากจากภาพยนตร์เรื่องเรือนแพ (พ.ศ.2501) - เสียงคุณชรินทร์เล่าเรื่องที่มาเพลงเรือนแพ จากรายการเพชรรามา
8		- เพลงอาลัยรัก เป็นเพลงที่สร้างชื่อเสียงและได้รางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2514	- อนิเมชั่นประกอบเพลงอาลัยรัก - เพลงอาลัยรัก (บันทึกเสียง พ.ศ.2505)
9		- ความรักของคุณชรินทร์ที่มีให้คุณเพชร เชาวราษฎร์ ผ่านเพลงหยาดเพชร จากอดีตสู่ปัจจุบัน	- บางฉากจากภาพยนตร์เรื่องเงิน เงิน เงิน(พ.ศ.2508) - เพลงหยาดเพชร (เพลงประกอบภาพยนตร์เรื่องเงิน เงิน เงิน พ.ศ. 2508) - วิดีโอคลิปคุณชรินทร์ร้องเพลงหยาดเพชรให้คุณเพชรในงานวันคล้ายวันเกิด พ.ศ. 2559

การนำเสนอ

นำเสนอผลงานโดยจัดแสดงนิทรรศการสื่อศิลปะ "ดวงใจในฝัน" (Beloved one in a dream) ระหว่างวันที่ 16 – 23 กรกฎาคม 2564 ณ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์กลางเวียงเชียงใหม่ ถ.พระปกเกล้า ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จากความประทับใจในเรื่องราวและผลงานของชรินทร์ นันทนาคร นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย (Contemporary art) โดยเทคนิควิธีการสร้างสรรค์สื่อศิลปะสมัยใหม่ (New media art) เพื่อเผยแพร่และยกย่องเป็นต้นแบบสู่สาธารณชนให้ได้ทราบถึงประวัติเรื่องราวและผลงานของ ชรินทร์ นันทนาคร ทั้งความสามารถในการขับร้อง การถ่ายทอดอารมณ์บทเพลง บทบาทการแสดง และการสร้างภาพยนตร์ ให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้สืบไป

ภาพ 5 ภาพบรรยากาศในห้องนิทรรศการและความเห็นจากผู้เข้าชม

ภาพ 6 QR Code ตัวอย่างนิทรรศการ

ผลการศึกษา

เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมด้วยการเริ่มต้นวิเคราะห์จากองค์ประกอบของรูปแบบหรือโครงสร้างของผลงาน การวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยและความหมายเชิงสัญลักษณ์

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบหรือโครงสร้างของผลงาน ผลงานสื่อศิลปะ "ดวงใจในฝัน" (Beloved one in a dream) สามารถแยกแยะตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบของศิลปะได้ดังนี้

เรื่อง นำเสนอชีวประวัติของคุณชินทร์ นันทนาคร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นักร้องเพลงไทยสากล) ชาวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เป็นศิลปินจากล้านนาที่มีชีวิตและผลงานที่น่าสนใจ ทั้งเรื่องราวชีวิตส่วนตัวและชีวิตในวงการศิลปะการแสดง ทั้งด้านการขับร้องเพลง การแสดงภาพยนตร์ และการสร้างภาพยนตร์ รวมถึงเรื่องราวการดำเนินชีวิตและความรักที่นายกองเอกเทิดทูน

แนวเรื่อง แสดงให้เห็นถึงมุมมองส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์นำเสนอชีวิตและผลงานของคุณชินทร์ นันทนาคร ตั้งแต่ถือกำเนิดในจังหวัดเชียงใหม่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้มีความสนใจในการร้องเพลงตั้งแต่เด็กจนเข้าศึกษาต่อในกรุงเทพฯ เหตุการณ์ที่ได้พบครูในวงการเพลงไทยจนเข้าสู่วงการศิลปะการแสดง แทรกเกร็ดความรู้ผ่านบทเพลงที่สร้างชื่อเสียงให้คุณชินทร์

นันทนาคร สถาปสังคมไทยในอดีต เริ่มเข้าสู่วงการภาพยนตร์ ขับร้อง แสดง และอำนวยการสร้างภาพยนตร์ จนถึงภาพของสุภาพบุรุษผู้มีชื่อตรงในความรักจนปัจจุบัน

เนื้อหา เกิดจากการประสานกันของภาษาภาพยนตร์ได้แก่ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สื่อเสียง สื่อดิจิทัล มาผสมผสานกับเทคนิควิธีการสร้างสรรค์สื่อศิลปะสมัยใหม่ (New media art) ในรูปแบบของภาพยนตร์ทดลอง (Experimental film) ที่ประกอบด้วยภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว footage video clip ภาพยนตร์ หรือแม้แต่การสร้างภาพเคลื่อนไหวขึ้นมาใหม่ มาตัดต่อภาพและเสียงแบบ Soviet montage มีการดำเนินเรื่องที่ไม่เป็นขนบการเล่าเรื่องภาพยนตร์ที่คุ้นเคย ทำให้พื้นที่และเวลาผลงานแตกต่างออกไปจากที่ปรากฏในโลกของความเป็นจริง จัดสัดส่วนและองค์ประกอบภาพให้ดูกลางเลือนไม่คมชัดให้ความรู้สึกโหยหาอดีต แสดงออกถึงวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลต้นแบบ (คุณชรินทร์ นันทนาคร) ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมในช่วงเวลานั้น สร้างสรรค์ หybrid และตัดทอนรูปทรงที่มีสัญลักษณ์ สอดแทรกจินตนาการจากความรู้สึกจากความรู้สึกจากชีวิตและผลงานคุณชรินทร์ นันทนาคร ให้มีความสอดคล้องกันให้ประสานกลมกลืนกับแนวความคิดและแสดงออกภายใต้กฎเกณฑ์ของความเป็นเอกภาพ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยและความหมายเชิงสัญลักษณ์ ผลงานสื่อศิลปะ "ดวงใจในฝัน" (Beloved one in a dream) เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์รูปแบบหรือโครงสร้างของผลงานในขั้นตอนก่อนหน้านี้ เป็นผลงานในรูปแบบของภาพยนตร์ทดลอง (Experimental film) จึงใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ดังนี้

องค์ประกอบด้านภาพ ได้แก่

1. ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพโฆษณา โปสเตอร์ ที่ชวนให้รำลึกถึงอดีต สภาพแวดล้อมสถานที่ต่าง ๆ บอกเล่าเรื่องราวเส้นทางชีวิตของบุคคลต้นแบบตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่องตามลำดับ ใช้เทคนิควิธีทาง Computer graphic ปรับภาพให้ดูกลางเลือนไม่ชัดใน Shot ที่โหยหาอดีต ปรับภาพขาวดำให้คมชัดใน Shot ที่ต้องการเน้นสถานที่และเรื่องราว หรือมีการซ้อนภาพเพื่อสร้างความหมายสัญลักษณ์บางอย่าง เช่น ภาพถนนมุมสูงที่คดเคี้ยวซ้อนทับภาพทุ่งข้าวสีทองในตอนเริ่มเรื่องเพื่อสื่อว่าจะนำเสนอเรื่องราวเส้นทางของชีวิต มีการใช้ภาพตกแต่งกราฟิกเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเสริมเรื่องราวของช่วง Sequence (องค์) นั้น ๆ เช่น ภาพกามเทพในช่วงชีวิตรักของคุณชรินทร์ เป็นต้น

2. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพ footage ภาพ Video clip shot และ Scene ของภาพยนตร์เก่า เป็นการเล่าเรื่องสภาพสังคมไทยในอดีต เช่น การใช้ชีวิตข้างทางแม่น้ำปิง การเดินทางด้วยรถไฟ สภาพสังคมในกรุงเทพมหานครช่วงปี พ.ศ. 2500 Video clip จากภาพยนตร์ที่คุณชรินทร์ นันทนาครขับร้องหรือร่วมแสดง เป็นต้น ปรับขนาดและรูปแบบภาพ (Scale and adjust) ให้บิดเบือนเลือนลางเพื่อเลียนภาพเก่าในอดีตที่ไม่คมชัด สร้างสรรค์ผลงานเพิ่มเติมจากจินตนาการตามบทเพลงของคุณชรินทร์ นันทนาคร สอดแทรกใน Sequence ของผลงานเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ Mood & Tone ของเรื่องดูซึ่งซึมจากอดีตเกินไป เช่น ภาพกลีบดอกกุหลาบที่ร่วงหล่นเมื่อนักบริบทคิดถึงหญิงคนรักในยามค่ำคืน หรือภาพกราฟิกแขนขาคนหนึ่งเปรียบเปรยว่าตนไม่มีปีกเหมือนนกที่จะโบยบินไปหาคนรัก เป็นต้น

องค์ประกอบด้านเสียง ได้แก่

1. เสียงดนตรี ในที่นี้จะ เป็นเสียงจากบทเพลงที่คุณชรินทร์ นันทนาคร ขับร้อง เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ให้กับผู้ชม ในตัวบทเพลงเองนอกจากจะบอกเล่าเรื่องราวตามเนื้อเพลงและท่วงทำนองเพลงแล้ว ยังมีนัยยะที่บ่งบอกถึงเหตุการณ์และสภาพสังคมไทยในช่วงเวลานั้นอีกด้วย บางบทเพลงก็ยังเปรียบเสมือนตัวแทนเล่าเรื่องชีวิตคุณชรินทร์เอง เช่น เพลงทาสเทวี และเพลงหยาดเพชร เป็นต้น

2. เสียงสนทนา คือเสียงที่เกิดจากถ้อยคำที่เปล่งออกมา ทั้งเสียงสนทนาโต้ตอบจากรายการต่าง ๆ ที่คุณชรินทร์ให้สัมภาษณ์ซึ่งให้ข้อมูลเรื่องราวชีวิตโดยตรงจากตัวคุณชรินทร์เอง ที่มาของบทเพลง ครูเพลงผู้แต่งคำร้องทำนอง เกร็ดความรู้เกี่ยวกับวงการศิลปะการแสดงและสภาพสังคมในอดีต รวมถึงเสียงบรรยายจากผู้ดำเนินรายการวิทยุที่กล่าวถึงบทเพลงของคุณชรินทร์ นันทนาคร ซึ่งเสียงดังกล่าวล้วนแสดงออกถึงอารมณ์บุคลิกภาพที่น่าฟัง ล้วนแต่เป็นข้อมูลสำคัญที่มีค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น

องค์ประกอบด้านการตัดต่อและลำดับภาพ เป็นการนำเอาภาพและเสียงในแต่ละ shot มาร้อยเรียงเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดลำดับของการเล่าเรื่องราวตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ โดยเน้นการตัดต่อการตัดต่อแบบ Soviet montage ที่เกิดจากการชนกันของ Shot อิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกันแล้วเกิดเป็นความหมายใหม่ ซึ่งในนั้นมีองค์ประกอบที่ต่อเนื่องกันแต่ละองค์ประกอบไม่ได้ยู่ติดกันแต่อยู่เหนือน้ององค์ประกอบอื่น จึงเป็นการปะทะกันระหว่าง Cut ต่อ Cut ทำให้เกิดการ Contrast สูงให้ความรู้สึกที่ค่อนข้างรุนแรงกระตุ้นอารมณ์และความคิดของผู้ชม แล้วร้อยเรียงเข้าด้วยกันด้วยองค์ประกอบด้านเสียงเพื่อสร้างความต่อเนื่อง

สรุปและการอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพต้นแบบศิลปินล้านนาที่ประทับใจสู่การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย” เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคคลต้นแบบจากผู้เป็นศิลปินในภาคเหนือโดยศึกษาประวัติและผลงาน มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยเพื่อการเผยแพร่และยกย่องเป็นบุคคลต้นแบบ เป็นผลงานสื่อศิลปะ “ดวงใจในฝัน” (Beloved one in a dream) โดยเทคนิควิธีการสร้างสรรค์สื่อศิลปะสมัยใหม่ (New media art) ในรูปแบบของภาพยนตร์ทดลอง (Experimental Film) ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ มีรูปทรงอาคารและห้องนิทรรศการที่มีบรรยากาศสอดคล้องกับการแสดงผลงานในครั้งนี้ เป็นอาคารไม้สองชั้นโบราณทำให้มีบรรยากาศที่เอื้อกับเหตุการณ์ในยุคสมัยของศิลปิน (ชินทร์ นันทนาคร) แต่เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด – 19 ในขณะนั้น ทำให้ต้องจำกัดผู้เข้าชมนิทรรศการในช่วงเวลาที่จัดแสดงไม่เกิน 20 คน แต่อย่างไรก็ตาม กลับมีผู้ให้ความสนใจเข้าชมนิทรรศการอย่างต่อเนื่องทุกวันโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังได้มีการถ่ายทำคลิปวิดีโอให้สัมภาษณ์ในการจัดนิทรรศการตั้งแต่ก่อนเริ่มเปิดให้เข้าชม และคลิปวิดีโอบรรยากาศการแสดงผลงานในช่วงระยะเวลาที่จัดแสดงลงสื่อสังคมออนไลน์ มีการเผยแพร่และสนทนาเรื่องราวชีวิตและบทเพลงของ ชินทร์ นันทนาคร ที่แชร์ส่งต่อกันในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงบทเพลงที่ ชินทร์ นันทนาคร ขับร้อง ความไพเราะของบทเพลง ผู้ประพันธ์เพลง ที่มาของบทเพลง ภาพยนตร์ การรำลึกถึงความสวยงามของอดีต เหตุการณ์ในช่วงชีวิตของคุณชินทร์ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง และข้อคิดเห็นในการจัดนิทรรศการครั้งต่อไป ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเผยแพร่ชีวิตและผลงานของ ชินทร์ นันทนาคร สู่สาธารณชนผ่านผลงานสื่อศิลปะ โดยจะนำข้อสรุปในการศึกษาวิจัยและการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ มาพัฒนาการนำเสนอผลงานภาพต้นแบบศิลปินล้านนาท่านอื่น ๆ ในการช่วยสร้างมิติการรับรู้แบบใหม่โดยใช้ความเป็นอดีตมาสู่การสร้างสรรค์สื่อใหม่จากสื่อเสียงและภาพเก่า มุมมองในอดีตที่ตรงตามสามารถกระตุ้นความคิดความรู้สึกการรับรู้ของผู้คนในปัจจุบันให้เกิดความคิดจากประสบการณ์ได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้วิจัยขอขอบคุณ วช. สำหรับการสนับสนุนทุนวิจัยตลอดทั้งโครงการ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สืบค้น: อำนาจแห่งความไร้สาระ**. กรุงเทพฯ: ออล อะเบอร์ท พรินท์.

กุลเชษฐ เล็กประยูร. (2540). **พัฒนาการการแสดงของ “ลือต็อก” ศิลปินตลกไทย** (นศ.ม.). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนิษฐา วงษ์สุวรรณ, ทิพวัน ศรีโสภะ, รัชณี พิมพ์าสี, เยาวลักษณ์ ไชวิสุทธิ์หรรษา และ สมบัติ ศิริจินดา. (2545). **วิเคราะห์แนวคิดเพลงไทยสากลที่ขับร้องโดย ชินทร์ นันทนาคร** (ศศ.ม.). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิชัย. (2546). **การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524- 2543** (อศ.ม.). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

ณัฐกานต์ คูสมิทธิ. (2546). **ภาพวีรบุรุษที่ถูกประกอบสร้างผ่านกระบวนการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ประชาชนนิยม** (นศ.ม.). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐธนัท พงศ์เรืองสิน. (2553). **มาตามทูลไซกว่า 250 ปี แห่งความรุ่งเรือง. นิตยสารค้น, 1(1), 3.**

- นงนภัส ตาปสนันท์. (2550). กำเนิดและพัฒนาการของ "อีโง" ในวัฒนธรรมตะวันตก. **วารสารรามคำแหง มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 24(3), 190-203.
- นิภาภัทร เทศหมวก. (2549). ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ (ศศ.ม.). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 19(3-4), 1-19.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2540). **หลักนิเทศศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณฤทธวรรณ จันทร์บัวลา. (2560). ความงามวิจิตรในงานประติมากรรมนามธรรมของอินสนธิ วงศ์สาม (ศศ.ม.). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรอนันต์ ยอดจันทร์. (2557). การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทยสากลที่ขับร้องโดย **ชรินทร์ นันทนาคร** (ศศ.ม.). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัชนิกร อินเล็ก. (2526). การประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่พิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2475 - **พ.ศ. 2523** (อ.ม.). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fiske, J. (1989). **Television culture**. London: Routledge.
- Hall, S. (1997). **Representation: Cultural representations and signifying practices**. New York: Open University SAGE.
- Sooke, A. (April 2014). **Jackie Kennedy: Andy Warhol's**. Retrieved December 3, 2018, from <http://www.bbc.com/culture/story/20140418-jackie-warhols-pop-saint>
- Tolson, A. (1996). **Mediations: Text and discourse in media studies**. New York: Arnold.